

LA ICONA, UN ART LITÚRGIC

Els orígens de la icona hi ha que cercar-los a l'Est Mediterrani, a Asia Menor, on, a l'època del naixement de Crist es trobaven les cultures egípcia, grega, romana i persa.

En la llengua primitiva es comprendria baix la denominació "icona" tota forma de representació religiosa-pintura damunt fusta, mosaic o fresc. Al principi de l'era cristiana, els retrats de mòmies eren ja bastant coneguts pels romans. Els primers pintors d'icones, no sols es serviren de la tècnica pagana dels retrats (encàustica: pintura a la cera) sinó també de les expressions i gests. Solament més tard s'utilitzà el tremp.

El cristianisme primitiu agafà els elements més importants de les cultures paganes per transformar-los segons l'esperit cristià.

Curiosament, no fou a Asia Menor on es desenvolupà l'art de la icona, degut a les amenaces islàmiques. Aquest art florí en els països orientals: Egipte, Abissínia, Armènia, Síria, Geòrgia i sobretot a Bizanci.

En els segles III i V, alguns monjos començaren a pintar retrats de la Verge i de Crist. Fou a mitat del segle VI quan es sentí parlar dels "ACHEIROPOIETES", que en grec vol dir: "no pintat per la mà de l'home".

L'art de la icona assolí el seu gran desenvolupament a Bizanci. Més tard a Grècia, Rumania, Bulgària, Rússia i altres països.

En l'art iconogràfic és imprescindible que el pintor es despulli del desig d'aparèixer. Es a dir: el pintor contribueix amb el seu talent i personalitat, però respectant determinades normes i essent el més feal possible a les lleis que regeixen aquest treball que són: trets característics de cada sant i composició pròpia a cada icona. Aquest deu

esser pintat damunt una planxa de fusta no resinosa (bedoll, cedre, caoba, etc.).

La preparació de la planxa consisteix en una mescla feta amb aiguacuit de peix i guix. Després d'algunes aplicacions amb la dita preparació, es comença a dibuixar el tema escollit. Seguidament s'aplica l'or, en el cas en que el fons es desitgi daurat. Els colors, que són terres naturals mesclades amb guix d'ou, es van aplicant, en primer lloc, els tons obscurs per anar passant als tons clars. El període d'assecat entre les distintes capes de colors es molt important. Una vegada que l'artista dona per acabat el seu treball, i aquest està ben eixut, deu envernissar-lo amb vernís especial compost per oli de lli i acetat de cobalt. Aquest vernís protegeix la icona de la humitat i dels canvis de temperatura.

Dins l'Església ortodoxa, la icona és fonamental. Es la representació de les Sagrades Escripures. No es concebeix la Sagrada Litúrgia sense icones. Per això, és necessari dir, que la icona no és una imatge santa o una imatge piadosa. La icona és una Santa Imatge. El treball del pintor d'icones està estretament lligat al treball del sacerdot. Sant Teodosi l'Eremita deia: "Un compón el Cos i la Sang del Senyor i l'altre El representa". Tant el sacerdot com l'iconògraf tenen el deure de posar al feal davant de la mateixa realitat, deixant a cadascú la llibertat de reaccionar segons el caràcter i dins de la mesura de les seves possibilitats.

La icona és doncs, un art litúrgic i no un art religiós. L'art litúrgic difereix essencialment de l'art religiós en la manera en que la matèria és tractada. Aquest segueix el principi essencial de l'Església. Es per això que, tot quant entre dins la seva composició deu esser elaborat amb un profund sentiment d'espiritualitat. Es necessari que estigui d'acord amb el fi per el qual ha estat fet, i aquest no doni la il·lusió d'altra cosa que no sigui realitat. Per això també, en la icona l'espai està limitat per la superfície plana de la fusta i no deu donar la impressió de sobrepassar-la.

La icona no és pels ortodoxes un simple objecte de decoració o de curiositat científica, sinó que té un sentit teològic molt clar, així com l'art profà representa la realitat del món sensible i emocional, tal com és vist per l'artista, la icona representa la realitat del "regne que no és d'aquest món".

A finals del segle XIX fou cessant lentament aquesta pintura debut a la multiplicació de petites icones impreses.

Actualment els pintors d'icones són cada vegada més escasos i la vertadera tècnica és sols coneguda en els monestirs. Amb tot i això, les icones són els testimonis vius d'una inspiració artística que pertany no sols al poble bizantí o al poble rus, sinó també a tota la Cristiandat.

BRENO FELICIO
(Traduït per Pere Bru)

NOTES I CONSULTES:

L. OUSPEMSKY. *Essai sur la Theologie de l'Icone dans l'Eglise Orthodoxe. L'Icone - Vision du Monde Spirituel.*
HEINZ SKROBUCHA. *Le Message des Icones.*
ANDRE DEGUER. *Icones.*